



## Terviseameti 2017. a aruanne toitlustamise korraldamise valdkonnas

### 1. Järelevalve üldtulemused toitlustamise korraldamise valdkonnas

Järelevalvet haridus- ja sotsiaalasutustes toitlustamise korraldamise üle teostati ohuprognosist lähtudes. Kontrolliprioriteetide määratlemisel võeti arvesse valdkonna eripärad ning varasemate kontrollide tulemused. Tulenevalt 2017. a ohuprognosist oli haridus- ja sotsiaalasutustes toitlustamise korraldamise valdkonnale määratud väike ohutase (v.a. toitlustamine laste või täiskasvanute ööpäevaringsetes hoolekandeesutustes ja asenduskodudes, noorte püsilaagrites). Inspeksioone viidi läbi ohu hindamise kriteeriumite alusel (sh järelevalve tulemused, kaebuste olemasolu).

Tabel 1. tutvustab 2017. aasta järelevalvet üldandmetega toitlustamise korraldamise valdkonnas.

**Tabel 1 Toitlustamise korraldamise valdkonnas teostatud järelevalve üldandmed 2017. a**

	Tegutsevate objektide arv	Kontrollitud objektide arv	Märgukirjade arv	Ettekirjutuste arv	Kaebused		
					Üldarv	Objektiivselt ( nt. laboratoorselt)	Põhjendatud
Toitlustamine koolieelsetes lasteasutustes	740	522	10	0	8	1	4
Toitlustamine koolides	568	259	56	0	11	0	4
Toitlustamine kutsekoolides (põhikooli baasil)	28	1	0	0	1	0	0
Toitlustamine noortelaagrites	25	21	0	0	0	0	0
Toitlustamine lapsehoidudes (sihtuuringu raames)	262	154	0	0	0	0	0
Toitlustamine asenduskodudes (sihtuuringu raames)	72	69	1	0	0	0	0
Toitlustamine ööpäevaringsetes üldhooldekodudes	169	154	2	0	2	0	0
Toitlustamine ööpäevaringsetes erihoolekandeesutustes	54	38	0	0	1	0	0
Toitlustamine tervishoiuasutustes	49	8	0	0	0	0	0
Toitlustamine kinnipidamisasutustes	17	3	1	0	4	0	0



### **2017.aastal inspekteerimise põhjused toitlustamise korraldamise üle**

1. Ohuprognooosi põhjal teostati kontrolli ohu ennetamiseks suure ohutasemega asutustes: ööpäevaringsed hoolekandeesutused, koolid õpilaskodudega, asenduskodud;
2. Kontrolli teostati sihtuuringute raames (sh „Tervislikel põhjustel teisiti toituvate laste toitlustamine koolides“, „Lapsehoiuteenuse vastavus tervisekaitse nõuetele“, „Asenduskoduteenuse vastavus tervisekaitse nõuetele“);
3. Kontroll asutustes, kus hakkas tegutsema uus toitlustaja;
4. Kontroll kaebuste alusel.

Kokku laekus terviseametile aasta jooksul 27 kaebust haridus- ja sotsiaalasutustes toitlustamise korraldamise teemal, neist 8 kaebust oli põhjendatud. Avastatud puudused kõrvaldati 2017. a jooksul.

### **Kaebused lasteaegade kohta**

Aasta jooksul registreeriti lasteaedades kaheksa kaebust toitlustamise korraldamise kohta, neist neli oli põhjendatud.

- ✓ Ida talituse kolmes lasteaias kurdeti, et menüü ei ole vaheldusrikas, toidu valmistamisel kasutatakse palju poolfabrikaate või valmistoitu. Ühes lasteaias oli kaebus põhjendatud. Koostati märgukirjad, toitlustaja kõrvaldas puudused ning amet lõpetas järelevalvemenetlused.
- ✓ Lõuna talitusele laekus üks kaebus lasteaias toitlustamise korraldamise kohta, mis oli põhjendatud. Kaebuse aluseks oli sage pooltoodete kasutamine. Toitlustajat nõustati ning olukord paranes.
- ✓ Põhja talitusele laekus neli kaebust.

Üks kaebus oli seotud toiduohutust reguleerivate nõuete mittetäitmisega. Kaebus edastati veterinaar- ja toiduametile menetlemiseks.

Kolme kaebuse põhjuseks oli ühes lasteaias toitude kvaliteet ja toiduportsjoni suuruse mittevastavus. Asutust kontrolliti, võeti toiduproov toiduenergia ja toitainete sisalduse määramiseks. Järelevalve käigus avastatud puuduste põhjal alustati haldusmenetlust. Asutuses on teostatud järelkontroll, võeti korduv toiduproov. Järelkontrolli raames puudusi ei avastatud.



Ühe lasteaia puhul kaevati, et pakutakse ketšupit ning menüü on tasakaalustamata. Järelevalve käigus puudusi ei tuvastatud. Kaebuse menetlemine lõpetati.

Üks kaebus oli seotud menüü mittevastavuse ja joogivee halva kättesaadavusega. Lasteaeda on kontrollitud ja nõustatud. Planeeritud on järelkontroll.

### **Kaebused koolide kohta**

Kokku laekus terviseametile aasta jooksul 12 kaebust. Nendest neli kaebus olid põhjendatud.

- ✓ Ida talituse ühes koolis oli kaebuse põhjuseks üksluine menüü ning poolfabrikaatide liigne kasutamine. Kaebus oli põhjendatud. Asutusele tehti märgukiri ning puudused kõrvaldati.
- ✓ Lõuna talitusele saabunud kaebus oli seotud söökla üldiste hügieenitingimuste mittetäitmisega. Kaebus oli põhjendatud. Toiduohutuse valdkonna küsimustes nõustab toitlustajaid veterinaar- ja toiduamet.
- ✓ Põhja talitusele laekus 9 kaebust. Nendest 2 olid põhjendatud.

Tervislikul põhjusel teisiti toituvale laste toitlustamise osas oli kolm kaebust. Ühes koolis tuvastas kontroll, et erimenüüde koostamisel ei olnud arvestatud kõikide eridieeti vajavate laste vajadustega. Toitlustajale tehti märgukiri. Olukord paranes. Veel kahel korral nõustati toitlustajaid ning olukord paranes.

Ühes kaebuses viidati, et lastele ei pakuta sooja ja täisväärtuslikku koolilõunat. Kaebus oli põhjendatud. Tegemist oli söökla renoveerimise perioodiga. Koolile ja omavalitsusele tehti märgukiri. Koolis on taastatud nõuetele vastav laste toitlustamine.

Kahe kooli puhul olid probleemiks pikad järjekorrad sööklas. Kontrolltoimingute käigus puudusi ei avastatud.

Ühes koolis kaevati, et puudub enne sööklat kätepesu võimalus. Kool oli kontrollitud ja nõustatud. Kool on loonud võimalused hügieeniliseks kätepesuks ja –kuivatamiseks.

Ühes kaebuses paluti kontrollida menüü, toiduportsjoni vastavust laste vajadusele. Esmase kontrolli käigus puudus toitlustajal vajalik dokumentatsioon. Järelkontrolli ajal olukord paranes, ning menüü osas puudusi ei avastatud.



### **Kaebused üldhooldekodude kohta**

- ✓ Ida talitusele laekus üks kaebus hooldekodu toidu kvaliteedi ja vaheldusrikkuse suhtes. Kaebus oli põhjendamata.
- ✓ Põhja talitusele saabunud kaebus oli seotud ebakvaliteetse toiduga, osaliselt puudutas toiduohutuse valdkonda, mille kohta nõustas kaebajat veterinaar- ja toiduamet. Kontrolltoimingu käigus selgus, et toidu jagamisel arvestati klientide soovidega, menüüd olid mitmekesised ning vastasid määruse nõuetele.

### **Kaebused erihoolekandeesutuste kohta**

Kaebuse aluseks oli ebapiisav toiduportsjon. Menetluse käigus selgus, et kaebus oli põhjendamata.

### **Kaebused kinnipidamisasutuste kohta**

- ✓ Lõuna talituses oli 2017. aastal kaks kaebust. Üks kaebus oli seotud menüü mittevastavusega kinnipeetava soovile; teine kaebus puudutas vangla kööki tööle määramist. Kaebused olid põhjendamata.
- ✓ Põhja talitusele laekus kaks kaebust. Mõlema kaebuse puhul kurdeti madala toidunormi, üksluise menüü ja kehtivate nõuete mittetäitmise üle. Menetluse käigus selgus, et kaebused olid põhjendamata.

## ***2. Toitlustamise korraldamine koolieelsetes lasteasutustes***

2017. aastal kontrollis Terviseamet 522 lasteaeda (70% lasteaedadest).

Objektide hindamisel jagati kehtivad nõuded viieks osaks ning iga osa hinnati eraldi:

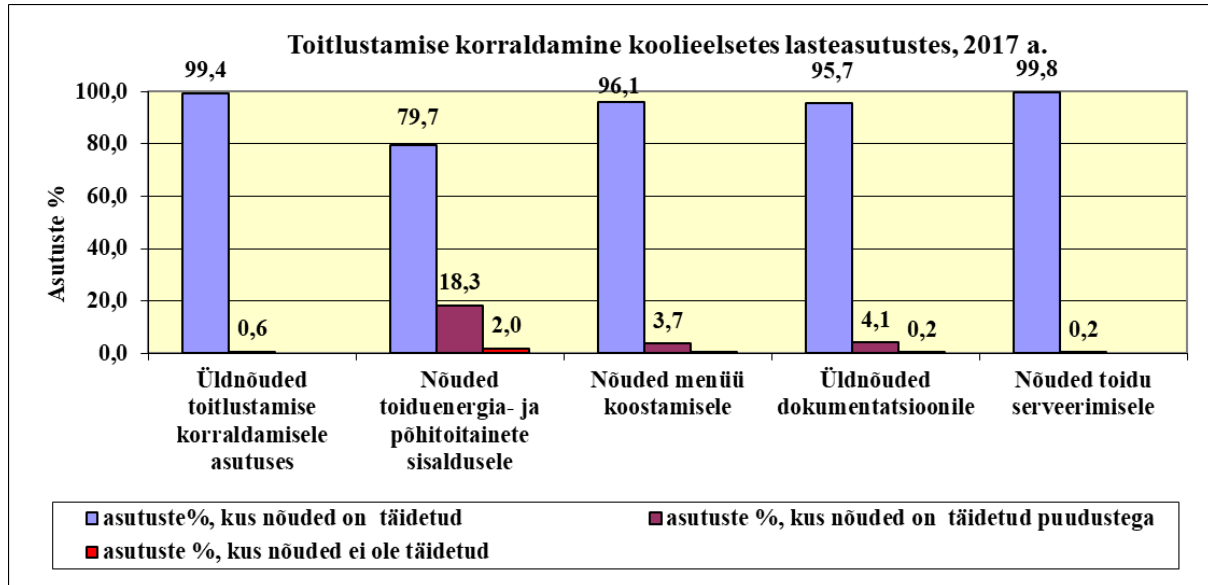
1. Üldnõuded toitlustamise korraldamisele (nt. söögiajad ja pikkused, joogivee kättesaadavus jm);
2. Nõuded toiduenergia- ja põhitoitainete sisaldusele;
3. Nõuded menüü koostamisele (nt. mitmekesisus);
4. Üldnõuded dokumentatsioonile (nt. tehnoloogilised juhendid jm);
5. Nõuded toidu serveerimisele (nt. serveerimistemperatuur).

Objektide hindamisel lähtuti sellest, kas nõuded olid täidetud täielikult/osaliselt/ei olnud täidetud.



Kehtivate nõuete täitmise hinnanguid tutvustab joonis 1.

Joonis 1 Lasteaialaste toitlustamise korraldamise vastavus kehtivatele nõuetele.



2.1. Jooniselt näeme, et üldnõuded toitlustamise korraldamisele olid täidetud peaaegu kõigis kontrollitud lasteaedades (99,4%). Kolmes lasteaias oli söögikordade vaheaeg lubatust pikem. Lasteaiad olid nõustatud ning olukord on parandatud.

2.2. Kontrollitud lasteaedades 79,7% vastas nõuetele nii toiduenergia kui ka põhitoitainete teoreetiline sisaldus. Puudusi avastati menüü teoreetilise energeetilise sisalduse või põhitoitainete optimaalse osakaalu osas. Kontrollitud lasteasutustes oli 18,3%, kus nõuded toiduenergia ja/või põhitoitainete sisaldusele olid täidetud puudustega (mõned vaadeldavatest parameetritest võisid olla normist kõrgemal või madalamal); 2% asutustest ei vastanud nõuetele. Seoses avastatud puudustega nõustati toitlustajaid, menüüd viidi vastavusse nõuetega.

3.3. Menüü koostamise osas vastas kehtivatele nõuetele 96,1% kontrollitud asutustest. Põhiliseks puuduseks oli värske kala ning värske puu- ja köögiviljade vähene kasutamine.

3.4. Dokumentatsiooni osas olid lasteaedades enamasti nõuded täidetud (95,7%). Puudusi avastati 4,1% kontrollitud asutustes. Menetluse käigus toitlustajaid nõustati, olukord paranes.

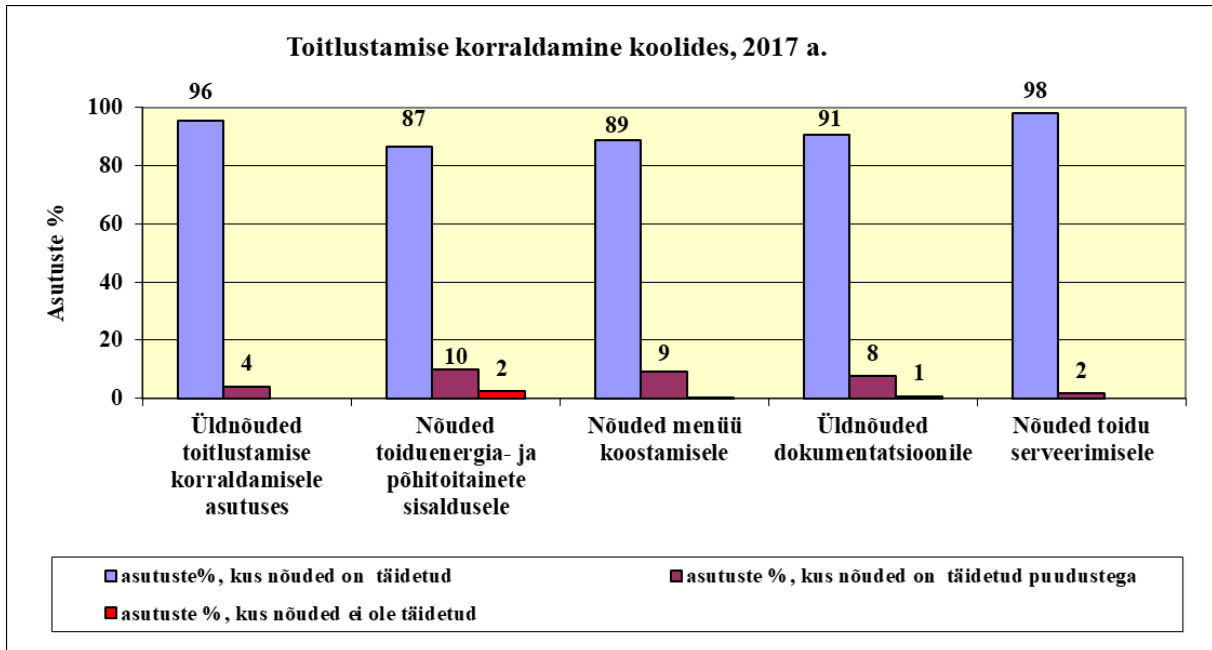
3.5. Nõuded toidu serveerimisele ja einestamisruumidele olid täidetud peaaegu kõigis lasteaedades (99,8%). Ühes lasteaias oli piiratud kätepesu võimalus valamute ebapiisava hulga tõttu. Tegemist on väikese lasteaiaga (2 rühma). Olukord lahendatakse rühmade päevakava kaudu.



### 3. Toitlustamise korraldamine koolides

2017. aastal kontrolliti toitlustamise korraldamist 259 koolis (45 % koolidest). Objektide hindamisel jagati kehtivad nõuded viieks osaks. Joonis 3 annab ülevaate järelevalve käigus koolidele antud hinnangutest.

Joonis 2 Koolilaste toitlustamise korraldamise vastavus kehtivatele nõuetele.



3.1. Üldnõuded toitlustamise korraldamisele olid täidetud 96% kontrollitud asutustes. Puudusi üldnõuete täitmise osas oli tuvastatud 4% asutustes.

3.2. Nõuded toiduenergia ja põhitoidainete sisaldusele olid täidetud 87% kontrollitud asutustest, 10% asutustest täitis nõudeid osaliselt, 2% asutustest ei vastanud nõuetele.

3.3. Menüü koostamise osas vastas nõuetele 89% koolidest, puudusi leiti 9% koolidest ning mittevastavaks hinnati menüü ühes koolis, mis moodustab alla 1%.

3.4. Dokumentatsiooni vormistamise osas olid nõuded täidetud 91% koolides. Puudulikud andmed olid 8% koolis ning 1% hinnati näitaja nõuetele mittevastavaks.

3.5. Nõuded toidu serveerimisele olid peaaegu kõigis koolides täidetud 98%. Puudusi oli 2% asutustes.



2017. a avastatud puudused:

- puudulikud olid toiduenergia- ja põhitoitainete arvestused, põhitoitainete osas tasakaalustamata menüü;
- ebapiisav menüü vaheldusrikkus (sh kalatoitude ning puu- ja köögiviljade pakkumise kordsus ettenähtust madalam);
- menüü ei olnud õppilastele nähtavas kohas.

#### **4. Toitlustamise korraldamine noortelaagrites**

Toitlustamise korraldamist kontrolliti 21-s noortelaagris lähtudes sotsiaalministri 23. märtsi 2012. a määruse nr 7 „Tervisekaitseõuded noorte püsilaagritele“ nõuetest. Nimetatud määruse nõuete kohaselt peab noori toitlustama kindlaksmääratud kellaaegadel neli korda päevas. Söögiaeg peab kestma vähemalt 30 minutit ja toidukordade vahe ei tohi ületada nelja tundi. Kohtade arv söögisaalis peab võimaldama kõikide noorte toitlustamist ühe tunni jooksul.

Inspekterimise käigus puudusi toitlustamise korraldamises ei avastatud.

#### **5. Toitlustamise korraldamine hoolekandeesutustes**

Toitlustamise korraldamist täiskasvanute hoolekandeesutustes kontrollitakse sotsiaalministri 14. novembri 2002. a määruse nr 131 „Tervisekaitseõuded toitlustamisele tervishoiu- ja hoolekandeesutuses“ alusel.

Laste hooldekodudes/asenduskodudes kontrollitakse toitlustamise korraldamist sotsiaalministri 15. jaanuari 2008. a määruse nr 8 „Tervisekaitseõuded toitlustamisele koolieelses lasteasutuses ja koolis“ alusel.

##### **5.1. Toitlustamine ööpäevaringsetes üldhooldekodudes**

2017. aastal kontrolliti toitlustamise korraldamist 154 asutuses.

Menüü koostamisel lähtutakse kehtivatest nõuetest, arvestatakse hoolealuste seisundiga, vajadusel toit peenestatakse.

Üldnõudeid toitlustamise korraldamisele täidavad kõik hooldekodud. Üldine levinud olukord, mida märgati järelevalve käigus, et hooldekodude klientidele toovad külalised palju maiustusi, mida hooldekodude personalil on keeruline piirata. Olukorra parandamise



võimaluseks on külaliste nõustamine. Näiteks võib selleks kasutada Tervise Arengu Instituudi veebilehelt vabalt kättesaadavaid teabematerjale „Eakate inimeste toitumine ja kehaline aktiivsus“.

#### 5.2. Toitlustamise korraldamine laste hooldekodudes/asenduskodudes.

Laste toitlustamise korraldamist hoolekandeesutustes kontrolliti 2017. aastal sihtuuringu „Asenduskoduteenuse vastavus tervisekaitseõuetele“ raames.

Uuringu tulemused on avaldatud Terviseameti veebilehel: [http://terviseamet.ee/fileadmin/dok/Keskkonnatervis/A\\_20180404\\_Asenduskoduteenuse\\_uuringu\\_luhikokkuvote..pdf](http://terviseamet.ee/fileadmin/dok/Keskkonnatervis/A_20180404_Asenduskoduteenuse_uuringu_luhikokkuvote..pdf)

#### 5.3. Toitlustamise korraldamine erihoolekandeesutustes

Kokku kontrolliti 38 asutust. Toitlustamise korraldamise osas puudusi ei avastatud.

### **6. Toitlustamise korraldamine tervishoiuteenust osutavates asutustes**

Toitlustamise korraldamist tervishoiuteenust osutavates asutustes kontrollitakse sotsiaalministri 14. novembri 2002. a määruse nr 131 „Tervisekaitseõuded toitlustamisele tervishoiu- ja hoolekandeesutuses“ alusel. 2017. Aastal kontrolliti 8 asutust. Inspekterimise käigus puudusi ei avastatud.

### **7. Toitlustamise korraldamine kinnipidamisasutustes**

Valdkonda reguleerib sotsiaalministri 31.12.2002. a määrus nr 150 „Toidunormid kinnipidamisasutustes“. Toidunormide täitmist kinnipidamisasutustes kontrolliti 2017. aastal kolmes asutuses. Inspekterimise käigus avastati ühes vanglas puudused toiduenergia osas. Samuti olid tasakaalustamata toitained mõnede kinnipeetavate rühmade puhul. Vanglale tehti märgukiri. Planeeritud on vangla järelkontroll.